

TÁMOP 5.4.6/B-13/1-2013-0001

JelEsély

„A siket kifejezés azokra a személyekre utal, akik – halláskárosodásuk súlyossága és más, hasonló személyekkel való kölcsönös kapcsolataik miatt – elsődleges nyelvüket és kultúrájukat a többi siket emberből álló közösségen belül találják meg.” (Vasák Iván, 1996)

Helyzetkép

Nem állnak rendelkezésre teljesen megbízható adatok arra vonatkozóan, hogy hány siket él Magyarországon. A 2011. évi népszámlálás adatai szerint hazánkban 8 571 siket és 6 3014 nagyothalló él, becslések szerint azonban mintegy 30–60 000 főre tehető a magyarországi siket populáció nagysága. Ez a közösség Magyarország harmadik legnagyobb nyelvi és kulturális kisebbségét alkotja.

Hazánkban a siketek oktatásának két módja van: szegregált speciális vagy integrált iskolába járathatja a szülő a gyermekét. A két intézménytípusban azonban azonos ideológiai keretben, azonos módszertani alapelvek szerint folyik az oktatás: kizárólag az auditív-verbális/orális módszer használatos. E módszertani gyakorlat keretében a magyar jelnyelv oktatási nyelvként történő használata nem engedélyezett, illetve nem támogatott. A jelnyelv mint tantárgy is csupán a speciális

1. ábra: A siketek jelenlegi helyzete Magyarországon

iskolák 7–8. évfolyamán, azaz 15–16 éves korban jelenik meg.

A 2001. és a 2011. évi census adatai néhány szomorú tendenciára világítanak rá a siketoktatásban alkalmazott módszerek hatékonyságát illetően: a siket tanulók lemorzsolódási aránya rendkívül magas már az iskoláztatás első néhány évében, továbbá a felsőoktatásban tovább tanulók, illetve a foglalkoztatottak aránya a siket populáción belül messze alulmarad a teljes népességre jellemző arányokhoz viszonyítva.

A jelnyelvi törvény

Az érintettek és a szakemberek két évtizednyi előkészítő munkája és harca eredményeképpen 2009-ben az Országgyűlés elfogadta a 2009. évi CXXV. törvényt a magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról, amely a magyar jelnyelvet önálló természetes nyelvként ismeri el, a jelnyelvet használó közösséget pedig nyelvi kisebbségként határozza meg, szabályozza továbbá a bilingvális oktatási modell bevezetését, valamint a jelnyelv mint tantárgy megjelenését a siketek oktatásában.

Az implementáció folyamata: célok és akadályok

Az elmúlt két évtizedben számos kutatás született a magyar jelnyelvre, annak használatára, illetve a siket közösségre vonatkozóan. Olyan szisztematikus és reprezentatív vizsgálatra azonban, amely számos kutatási terület szakembereivel a siket közösség tagjaival együttműködve valósult volna meg, mindeztől nem volt példa. A bilingvális siketoktatás módszereinek kidolgozásához nélkülözhetetlen a magyar jelnyelv oktatási célú sztenderdizációja, amelyet kizárólag egy átfogó, szociolingvisztikai keretben megtervezett, korpuszalapú empirikus nyelvészeti kutatás alapozhat meg. Egy ilyen kutatás pedig elképzelhetetlen a siket közösség tagjainak aktív és konstruktív közreműködése nélkül.

TÁMOP projektum: JelEsély

A jelnyelvi törvény implementációját támogató kutatásoknak számos célja van: ilyen a jelnyelvsztenderdizációja, a jelnyelvi tolmácsolás és tolmácsolás fejlesztése, a bilingvális siketoktatás bevezetéséhez szükséges tananyagok és felsőfokú képzési anyagok kidolgozása (tanárok, tolmácsok, kutatók stb. számára), a hozzáférhetőség támogatása a médiában és a közszférában, valamint az ismeretterjesztés.

2. ábra: A projekt megvalósítói

egyedülálló, multifunkcionális jelnyelvi korpusz áll elő, mely négy alprojekt megvalósítását szolgálja: 1. a siket közösség nyelvhasználati mintázatainak szociolingvisztikai feltérképezését, 2. a magyar jelnyelvi változatok vizsgálatát és egy sztenderdizált, digitális jelnyelvi szótár létrehozását, 3. a magyar jelnyelv grammatikájának leírását és oktatási célú sztenderdizálását, 4. speciális és integrált oktatásban részesülő siket gyermekek kompetenciáinak mérését.

A létrejövő jelnyelvi korpusz és jelnyelvi grammatika, egy folyamatosan bővülő digitális szótár és egy e-learning felületen megjelenő tudástár létrehozása felbecsülhetetlenül értékes alapot ad a tananyagfejlesztéshez és új, siketeket bevonó képzések akkreditálásához is, hozzájárulva az élethosszig tartó tanulás elősegítéséhez és a siketek munkaerő-piaci esélyeinek növeléséhez.

A projektum néhány megvalósítója

Bartha Csilla, szakmai vezető, témavezető

Szabó Miklós, projektmenedzser

Máté Ildikó, pénzügyi vezető

Romanek Péter Zalán, szakmai szupervízor

Hattyár Helga, szakmaivezető-helyettes, témavezető

Hámori Ágnes, szakmaivezető-helyettes

Szabó Mária Helga, témavezető

Gyenes Dániel, témavezető

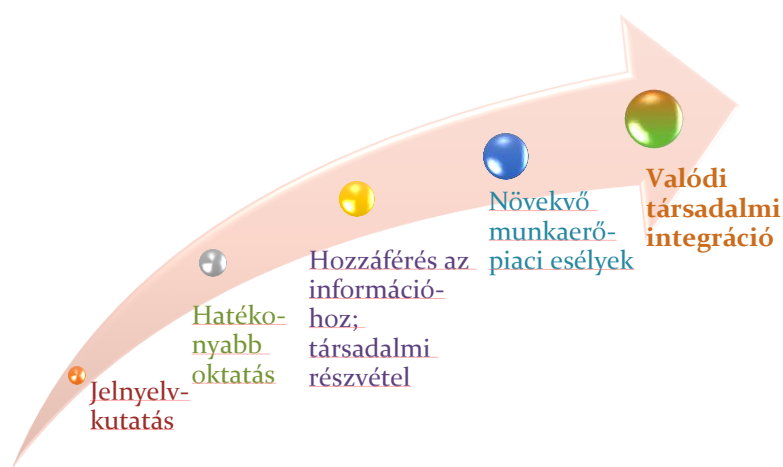
Nagyné Kiss Anna, jelnyelvészeti elemző

Csernyák Hajnalka, jelnyelvészeti elemző

Ökrös Ferenc, vezető adatelemző

ATÁMOP 5.4.6/B-13/1-2013-0001, JelEsély elnevezésű kutatási projekt fő célkitűzése asztenderdizációs kutatás lebonyolítása, azaz a magyar jelnyelv és a siket közösség nyelvhasználatának előzetes nyelvészeti feltárása, valamint a jelnyelv oktatási célú sztenderdizációjának végrehajtása. A projekt alapvető szemléletkéntköveti a siket közösség „Semmit rólunk nélkülünk” elvét, mely alapján a kutatás lebonyolításában megközelítőleg 50 siket megvalósító vesz részt. Ennek köszönhetően a közösség tagjai hozzájárulnak a saját oktatási rendszerük kialakításához, megújításához. A kutatómunka szociolingvisztikai szemléletet követve siket szakértők, valamint nyelvészekáltalmegtervezett terepmunkán alapul, és siket terepmunkások közreműködésével valósul meg hangsúlyozva ezzel az alulról fölfelé építkező módszertani elvet.

Ezen munkafázis eredményeképpen egy

3. ábra: A projekt hatása

Surányi Balázs, elméleti nyelvészeti szakértő

Lakatos Péter, esélyegyenlőségi szakértő

Bokor Julianna, szakmai asszisztens

Varjasi Szabolcs, szakmai asszisztens

Csanálosi Erzsébet, asszisztens

Pásztor Diána, asszisztens

Gál Ferenc, asszisztens

Holecz Margit, asszisztens

Vass Ferenc, asszisztens

Tarr Zoltán, informatikus

Iványiné Liszi Katalin, adminisztrátor